

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΝΟΜΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ**

**ΓΝΩΜΟΔΟΤΗΣΗ 130/2007
ΤΟΥ ΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
Δ' ΤΜΗΜΑ**

Συνεδρίαση της 28-3-2007

ΣΥΝΘΕΣΗ

Προεδρεύων : Θεόδωρος Θεοφανόπουλος, ως αρχαιότερος Νομικός Σύμβουλος, σε αναπλήρωση του Προέδρου του Τμήματος, που είχε κώλυμα.

Νομικοί Σύμβουλοι : Χρήστος Θωμόπουλος, Φωκίων Γεωργακόπουλος, Κρίτων Μανωλής, Βασίλειος Σουλιώτης, Αντώνιος Κλαδιάς, Παρασκευάς Βαρελάς, Σπυρίδων Παπαγιαννόπουλος.

Εισηγητής : Παναγιώτης Δημόπουλος, Πάρεδρος Ν.Σ.Κ..

Ερώτημα : Το με αριθμό πρωτ. 4664/30-11-2006 έγγραφο του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Πολιτισμού (ΥΠ.ΠΟ.), με το οποίο διαβιβάστηκε στο Γραφείο Νομικού Συμβούλου του ίδιου Υπουργείου, για έκδοση γνωμοδότησης, το με αρ. πρωτ. 2820/2-11-2006 ερώτημα της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας του ΥΠ.ΠΟ..

Περίληψη Ερωτήματος: Αν επιτρέπεται ή όχι η αναγκαστική απαλλοτρίωση από το Δήμο Καλαμαριάς Θεσσαλονίκης, για πολιτιστικούς σκοπούς (Ιστορικό Αρχείο Προσφύγων), ακινήτου (διατηρητέου) που βρίσκεται στον ίδιο Δήμο, στη συμβολή των οδών Ερυθραίας και Πλαστήρα, και το οποίο έχει χαρακτηριστεί από το ΥΠ.ΠΟ. ως έργο τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1469/1950.

Επί του ως άνω ερωτήματος το Νομικό Συμβούλιο του Κράτους γνωμοδότησε ως ακολούθως:

I. Ιστορικό Ερωτήματος : Από τα στοιχεία που μας ετέθησαν υπόψη με το ανωτέρω με αρ. πρωτ. 2820/2-11-2006 ερώτημα της Εφορείας Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας, καθώς και από τα λοιπά στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα εξής:

Με την ΥΠ.ΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/50950/31321/1-4-1987(ΦΕΚ 250/Β/19-5-1987) χαρακτηρίστηκε ως «έργο τέχνης», σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1459/1950, και προστατεύεται από το ΥΠ.ΠΟ, ένα κτίριο που βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη , στο Δήμο Καλαμαριάς και στη συμβολή των οδών Ερυθραίας και Πλαστήρα. Με την ΥΠ.ΠΟ/ΔΙΛΑΠ/Γ/234/3703/4.8.1987 επεκτάθηκε η άνω προστασία και στον περιβάλλοντα χώρο του κτιρίου.

Με το από 18.12.1997 (Φ.Ε.Κ. 35/30.1.1998, τ. Δ') Προεδρικό Διάταγμα τροποποιήθηκε το εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο του Δήμου Καλαμαριάς και καθορίστηκε το τμήμα του Ο.Τ. 156, στο οποίο βρίσκεται το ανωτέρω κτίριο, ως χώρος πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

Με την με αρ. 213/5-6-2006 απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Καλαμαριάς, αποφασίστηκε η αναγκαστική απαλλοτρίωση του εν λόγω διατηρητέου ακινήτου για τη στέγαση πολιτιστικών δραστηριοτήτων, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 274 του Δημοτικού Κοινοτικού Κώδικα (Π.Δ. 410/1995).

Η φερόμενη ως ιδιοκτήτρια του ανωτέρω διατηρητέου ακινήτου Μαργιολίτσα Θ. Χατζηγώγου, με την από 3.8.2006 προσφυγή της, που άσκησε ενώπιον της Επιτροπής του άρθρου 18 του Ν. 2218/1994, ζήτησε την ακύρωση της ανωτέρω απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου.

Η Επιτροπή αυτή (1^η) του άρθρου 18 του Ν. 2218/1994 της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, με την 567/2006 απόφασή της, έκανε δεκτή την προσφυγή και ακύρωσε την απόφαση του Δημοτικού Συμβουλίου με το σκεπτικό ότι : << Η αναγκαστική απαλλοτρίωση είναι ακυρωτέα, ως εκδοθείσα από αναρμόδιο όργανο, δεδομένου ότι ο χαρακτηρισμός του εν λόγω κηρυχθέντος ως απαλλοτριωτέου ακινήτου, μετά του περιβάλλοντος αυτού χώρου , αρχικώς ως διατηρητέου έργου τέχνης και , στη συνέχεια, δια της τροποποίησης του ρυμοτομικού σχεδίου , ως χώρου πολιτιστικών δραστηριοτήτων (δηλ. για στέγαση ιστορικού αρχείου

προσφυγιάς) δεν υπάγεται στις περιπτώσεις κηρύξεως απαλλοτριώσεως, κατά τις ανωτέρω διατάξεις των άρθρων 24 και 274 περ. η' και ι' του Δημοτικού Κοινοτικού Κώδικα (π.δ. 410/1995) εφόσον ο σκοπός χάριν του οποίου ελήφθη η εν λόγω απόφαση του Δήμου δεν μπορεί να υπαχθεί στην έννοια του δημοτικού σκοπού , καθόσον , αφενός μεν δεν αφορά σε εφαρμογή σχεδίου πόλης για τη δημιουργία κοινοχρήστων χώρων, αφετέρου δε γιατί το επίδικο ακίνητο(μη ανήκον εξ αρχής στη κυριότητα του Δήμου) ως μνημείο δεν μπορεί να περιέλθει δια του τρόπου αυτού στη κυριότητά του, σύμφωνα με τα παραπάνω >>.

Κατόπιν των ανωτέρω ο Δήμος Καλαμαριάς απευθύνθηκε στην κατά τόπο αρμόδια Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας και ζήτησε να του απαντηθεί το ερώτημα, << αν πράγματι με βάση τις ισχύουσες σήμερα διατάξεις μόνο το ΥΠ.ΠΟ. δύναται να απαλλοτριώνει διατηρητέα κτίρια- και εν προκειμένω το κτίριο που χαρακτηρίστηκε με Π.Δ. ως έχον ειδικό προορισμό λειτουργίας- ενώ οι Ο.Τ.Α. και εν προκειμένω ο Δήμος Καλαμαριάς στο όρια του οποίου εντάσσεται το ακίνητο, δεν έχει καμμία τέτοια αρμοδιότητα>>.

Η Εφορεία Νεωτέρων Μνημείων Κεντρικής Μακεδονίας, δήλωσε αδυναμία να απαντήσει και με το 2820/2-11-2006 έγγραφό της υπέβαλε το ανωτέρω ερώτημα στο Γενικό Γραμματέα του ΥΠΠΟ, ο οποίος στη συνέχεια, με το 4664/30-11-2006 έγγραφό του το διαβίβασε στο Γραφείο Νομικού Συμβούλου του ίδιου Υπουργείου, προκειμένου να εκδοθεί σχετική γνωμοδότηση.

II. Α. Στο άρθρο **24 του ισχύοντος Συντάγματος ορίζονται τα εξής:** <<1. Η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους. Για τη διαφύλαξή του το Κράτος έχει υποχρέωση να παίρνει ιδιαίτερα προληπτικά ή κατασταλτικά μέτρα.... 6. Τα μνημεία , οι παραδοσιακές περιοχές και τα παραδοσιακά στοιχεία προστατεύονται από το Κράτος. Νόμος θα ορίσει τα αναγκαία για τη πραγματοποίηση της προστασίας αυτής περιοριστικά μέτρα της ιδιοκτησίας , καθώς και τον τρόπο και το είδος της αποζημιώσεως των ιδιοκτητών>>.

Β. Στον ισχύοντα από 28-6-2002 **N. 3028/2002 (ΦΕΚ Α'153/2002) << Για τη προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς>>** ορίζεται ότι:

Άρθρο 10 : << 1. Απαγορεύεται κάθε ενέργεια σε ακίνητο μνημείο , η οποία είναι δυνατόν να επιφέρει με άμεσο ή έμμεσο τρόπο καταστροφή, βλάβη, ρύπανση ή αλλοίωση της μορφής του. 2...3...4. Για κάθε εργασία , επέμβαση ή αλλαγή

χρήσης σε ακίνητα μνημεία , ακόμη και αν δεν επέρχεται κάποια από τις συνέπειες της παραγράφου 1 σε αυτά, απαιτείται έγκριση που χορηγείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου...>>.

Άρθρο 18: << 1. Το Δημόσιο μπορεί να προβαίνει με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Πολιτισμού , ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου, είτε στην ολική ή τη μερική απαλλοτρίωση είτε στην απευθείας εξαγορά μνημείου ή οποιουδήποτε ακινήτου μέσα στο οποίο υπάρχουν μνημεία , καθώς και παρακείμενων ακινήτων ή μνημείων , εάν αυτό κρίνεται απαραίτητο για τη προστασία των μνημείων....>>.

Άρθρο 73 παρ. 10 :<< Πολιτιστικά αγαθά που έχουν χαρακτηριστεί ως προστατευόμενα σύμφωνα με τις διατάξεις της προϊσχύουσας νομοθεσίας προστατεύονται στο εξής κατά τις διατάξεις του παρόντος νόμου...>>.

Γ. Στον Κώδικα Αναγκαστικών Απαλλοτριώσεων Ακινήτων (Κ.Α.Α.Α) που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 2882/2001 (Φ.Ε.Κ. Α΄ 17/2001) ορίζονται μεταξύ άλλων τα εξής:

Άρθρο 1 :<< 1. Η αναγκαστική απαλλοτρίωση ακινήτου , καθώς και η σύσταση εμπράγματος δικαιώματος σε βάρος αυτού, εφόσον επιτρέπεται από το νόμο, για δημόσια ωφέλεια , κηρύσσεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα της Περιφέρειας στην οποία βρίσκεται το απαλλοτριωτέο ακίνητο ή το μεγαλύτερο τμήμα αυτού >>.

Άρθρο 29 : << ...9. Οι αναγκαστικές απαλλοτριώσεις που επιβάλλονται : α)...β) υπέρ Ο.Τ.Α. Α΄ και Β΄ βαθμού γ) κηρύσσονται σύμφωνα με τις ειδικές διατάξεις που ισχύουν για τις απαλλοτριώσεις αυτές. Για τα μη ρυθμιζόμενα από τις παραπάνω ειδικές διατάξεις ζητήματα εφαρμόζονται συμπληρωματικώς οι διατάξεις του παρόντος κώδικα >>.

Δ. Στον Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων που κυρώθηκε με το άρθρο πρώτο του Ν. 3463/2006 (Φ.Ε.Κ. Α΄114/2006) και ισχύει από 1-1-2007 προβλέπεται ότι:

Άρθρο 75: << Αρμοδιότητες Ι)Οι αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων αφορούν, κυρίως, τους τομείς: α)στ) Παιδείας, πολιτισμού και αθλητισμού , στον οποίο περιλαμβάνεται, ιδίως : 1....5 Η εφαρμογή πολιτικών για την ανάδειξη και προστασία του τοπικού πολιτισμού, η προβολή των πολιτιστικών αγαθών και των σύγχρονων πολιτιστικών έργων που παράγονται σε τοπικό επίπεδο , με τη δημιουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων , μουσείων ,

πινακοθηκών , κινηματογράφων και θεάτρων , φιλαρμονικών και σχολών διδασκαλίας μουσικής , σχολών χορού, ζωγραφικής, ..7. Η επισκευή , συντήρηση και αξιοποίηση παραδοσιακών και ιστορικών σχολικών κτιρίων και κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς >>.

Άρθρο 211:<< 1. Επιτρέπεται να απαλλοτριωθούν αναγκαστικά υπέρ των Δήμων και Κοινοτήτων, για λόγους δημόσιας ωφέλειας , αστικά ή αγροτικά ακίνητα ή να συσταθεί δουλεία εις βάρος τους α)η) για τη συντήρηση ή τη διαφύλαξη ακινήτων που έχουν ιστορική ή παραδοσιακή αξία....θ)... ι) για τη προστασία του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος, ια) για τη κατασκευή κάθε δημοτικού ή κοινοτικού κτιριακού έργου και κάθε άλλου έργου που ο σκοπός του βρίσκεται μέσα στις αρμοδιότητες των Οργανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης>>.

Ε. Στο Π.Δ. 410/1995 (Φ.Ε.Κ Α' 231/1995) << Δημοτικός και Κοινοτικός Κώδικας>> που ίσχυε μέχρι 8-6-2006, και οι διατάξεις του οποίου εφαρμόστηκαν στη παρούσα υπόθεση με την ανωτέρω αναφερόμενη 567/2006 απόφαση της Επιτροπής του άρ. 18 του Ν. 2218/1994, ορίζεται ότι:

Άρθρο 24 : << 1. Η διοίκηση όλων των τοπικών υποθέσεων ανήκει στην αρμοδιότητα των δήμων και κοινοτήτων , κύρια μέριμνα των οποίων αποτελεί η προαγωγή των κοινωνικών και οικονομικών συμφερόντων , καθώς και των πολιτιστικών και πνευματικών ενδιαφερόντων των κατοίκων της.

Στην αρμοδιότητα των δήμων και κοινοτήτων ανήκουν ιδίως : α) ...ε) η ίδρυση , κατασκευή και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων.... καθώς και η μελέτη και εφαρμογή πολιτιστικών προγραμμάτων.....η) η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος..... θ) η ίδρυση και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων , όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες , φιλαρμονικές , θέατρα , η επισκευή και συντήρηση παραδοσιακών και ιστορικών κτιρίων που παραχωρούνται από δημόσιους ή ιδιωτικούς φορείς ή κοινωνικές και πολιτιστικές λειτουργίες και συνεργασία με τους αρμόδιους δημόσιους φορείς , η συντήρηση και λειτουργία αρχαιολογικών και ιστορικών χώρων της περιοχής>>.

Άρθρο 274: << 1. Επιτρέπεται να απαλλοτριωθούν αναγκαστικά χάριν των δήμων και κοινοτήτων , για λόγους δημόσιας ωφέλειας, αστικά ή αγροτικά ακίνητα ή να συσταθεί δουλεία εις βάρος τους: α)...η) για τη συντήρηση ή τη διαφύλαξη ακινήτων που έχουν ιστορική ή παραδοσιακή αξία. ι) για τη προστασία του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος, ια) για τη κατασκευή κάθε δημοτικού ή

κοινοτικού κτιριακού έργου και κάθε άλλου έργου που ο σκοπός του βρίσκεται μέσα στις αρμοδιότητες των οργανισμών της τοπικής αυτοδιοίκησης>>.

Άρθρο 275: << 1. Η κήρυξη της απαλλοτρίωσης ή η σύσταση δουλείας ακινήτου, που βρίσκεται μέσα στη διοικητική περιφέρεια δήμου ή κοινότητας, γίνεται με απόφαση του δημοτικού ή κοινοτικού συμβουλίου, ή οποία λαμβάνεται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μελών του>>.

III. Από το συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων προκύπτουν τα εξής:

A. Η προβλεπόμενη από το ισχύον Σύνταγμα αυξημένη προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος έχει ως περιεχόμενο αφενός τη διατήρηση στο διηνεκές των μνημείων και λοιπών κάθε είδους στοιχείων, που προέρχονται από την ανθρώπινη δραστηριότητα και συνθέτουν την ιστορική, καλλιτεχνική, τεχνολογική και, γενικώς, την πολιτιστική κληρονομιά, και αφετέρου τη δυνατότητα επιβολής γενικών περιορισμών ή ειδικών μέτρων για την αποφυγή οποιασδήποτε βλάβης, αλλοίωσης ή υποβάθμισης των μνημείων και του χώρου που τα περιβάλλει (Ολ ΣτΕ 2175/2004, 2801/1991, 3140/1986).

B. Σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 75 και 211 του ισχύοντος σήμερα Ν. 3463/2006 (Κύρωση του Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων), στις αρμοδιότητες των Δήμων και Κοινοτήτων περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, και η ίδρυση και λειτουργία πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων όπως βιβλιοθήκες, μουσεία, πινακοθήκες, φιλαρμονικές και θέατρα. Περαιτέρω, με τις ίδιες διατάξεις προβλέπεται ρητά η αναγκαστική απαλλοτρίωση, υπέρ Δήμων και Κοινοτήτων, ακινήτων που έχουν ιστορική ή παραδοσιακή αξία, προκειμένου αυτά να συντηρηθούν και να διαφυλαχτούν, η απαλλοτρίωση ακινήτων για τη προστασία του φυσικού ή πολιτιστικού περιβάλλοντος, καθώς και η απαλλοτρίωση ακινήτου για τη κατασκευή κάθε έργου που ο σκοπός του βρίσκεται μέσα στις αρμοδιότητες των Ο.Τ.Α..

IV. Ενόψει του προεκτεθέντος ιστορικού και των γενομένων δεκτών ως προς την έννοια των παραπάνω διατάξεων, στο ανωτέρω ερώτημα αρμόζει, κατά την ομόφωνη γνώμη του παρόντος τμήματος του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η απάντηση ότι είναι δυνατή η αναγκαστική απαλλοτρίωση του ανωτέρω ακινήτου από το Δήμο Καλαμαριάς, αφού η λειτουργία χώρου πολιτιστικών δραστηριοτήτων ανήκει στις αρμοδιότητες του Δήμου και ως τέτοια μπορεί να αποτελέσει λόγο απαλλοτρίωσης του εν λόγω ακινήτου, ο χώρος του οποίου έχει ήδη καθοριστεί ως χώρος πολιτιστικών δραστηριοτήτων (στέγαση ιστορικού αρχείου

προσφυγιάς), με την ανωτέρω τροποποίηση του ρυμοτομικού σχεδίου του Δήμου Καλαμαριάς. Εξυπακούεται, ότι κάθε τυχόν εργασία, επέμβαση ή αλλαγή χρήσης του διατηρητέου ακινήτου, που θα γίνει σε περίπτωση ολοκλήρωσης της απαλλοτρίωσης και υλοποίησης του σκοπού αυτής δια της δημιουργίας και λειτουργίας του πολιτιστικού κέντρου, θα πρέπει να μη βλάπτει άμεσα ή έμμεσα το προστατευόμενο ακίνητο, και να εγκρίνεται προηγουμένως από τον Υπουργό Πολιτισμού (αρ. 10 του Ν. 3028/2002).

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Αθήνα 3-4-2007
Προεδρείων του Τμήματος
Θεόδωρος Α. Θεοφανόπουλος
Νομικός Σύμβουλος του Κράτους

Ο Εισηγητής
Παναγιώτης Δημόπουλος
Πάρεδρος Ν.Σ.Κ.